

SIGNAAL IS EEN UITGAVE VAN DE STICHTING DUURZAME ENERGIE KOEPEL EN GAAT IN OP DE BELANGRIJKSTE DUURZAME ENERGIE ONTWIKKELINGEN IN NEDERLAND EN EUROPA WAAR DE DUURZAME ENERGIE KOEPEL BIJ BETROKKEN IS.

IN DIT NUMMER:

RAPPORTEN	2
ACTUELE MENING DE KOEPEL	2/ 3
ENGELSE SYS- TEEM	4
BURGERINITIA- TIEF	4
NATIONAAL ACTIE PLAN	5
ECODESIGN	6
VEEL TE HALEN BIJ WARMTE	7
SDE WIND	8
SDE ZONNE- STROOM	9
CRISIS EN HER- SELWET	10
EXPORT KANSEN	11
EXPORTKANSEN	12
OVER DE STICH- TING DE KOEPEL	12

KOEKOEKSJONG

Duurzame energie mag zich op dit moment koesteren in veel belangstelling uit vele hoeken. De discussie rond de toekomst van onze energievoorziening krijgt steeds duidelijker contouren. Aan de ene zijde zien we de uitgesproken voorstanders van een centrale energie infrastructuur en grootschalige energie opwekking. Deze voorstanders kiezen voor grootschalige kolencentrales, kernenergie en waar er dan al sprake is van duurzame energie dan betreft dat wind op zee en zeer grootschalige biomassa bijstook in kolencentrales (misschien moeten we daarom wel zoveel kolencentrales gaan bouwen.....). Het VNO/NCW en grote energie producenten zijn daar de pleitbezorgers.

De voorstanders van deze centrale aanpak, waartoe demissionair Minister Van der Hoeven ook behoort zoals we recent hebben kunnen ervaren, kiezen voor een aanpak waarbij de energiekosten vooral goedkoop moeten blijven (een innige wens van het VNO/NCW) en daardoor met een maximale inzet van (gesubsidieerde) kolen en kernenergie. Dit lijkt steeds meer een Nederlandse "alleingang" te worden binnen de Europese context. Het vertaalt zich ook in een simpele aanpak voor Nederland om de Europese duurzame energie doelstellingen te behalen in 2020 door voornamelijk te concentreren op grootschalige bij-en meestook en wind op zee. Andere duurzame energie technologieën vragen maar subsidie en "maken ondernemers lui....." volgens onze Minister van EZ. Deze denklijn heeft wat weg van het gedrag van een koekoeksjong: profiteren van een degelijk nest, maar toch de goede ideeën er geleidelijk uit manoeuvreren.

Aan de andere kant zijn de voorstanders van inzet van een breed pallet van duurzame energie opties. Onder het besef dat we alle opties zullen moeten benutten om een robuuste transitie te krijgen naar een duurzame energie voorziening, wordt gekozen voor

een decentrale duurzame energie opwekking. Veel variabel vermogen, met sterke internationale connecties die een stabiele Europese energie infrastructuur ontwikkelen. Deze positie wordt sterk gesteund door de DE Koepel, maar vormt ook het uitgangspunt van het initiatief 'Nederland krijgt nieuwe energie' van de energiewerkgroepen van CDA, VVD, D66, PVDA, SGP, CU, en GroenLinks en het burger initiatief (zie verderop in Signaal).

De DE Koepel kiest duidelijk voor deze route en ziet zich gesteund door velen die een bredere maatschappelijke en economische context zien. Daarnaast kunnen we ons baseren op de zeer positieve ervaringen in andere landen. Een verduurzaming van de energievoorziening, waarbij inderdaad energiekosten geleidelijk omhoog gaan (met de nadruk op geleidelijk) bieden niet alleen op langere termijn stabiliteit (= onafhankelijkheid van geopolitieke invloeden), maar creëert ook een enorme impuls voor extra economische activiteit en innovatie. Dat zijn gelukkig ook de steekwoorden die op dit ogenblik sterk in de aandacht zijn bij hetzelfde Ministerie van Economische Zaken, waar weer over industriepolitiek in relatie tot innovatie en energiepolicies kan worden gesproken. Het is misschien een goed idee als de beleidsterreinen "duurzame energiebeleid", "innovatiebeleid" en "industriebeleid" bij de Kabinetsformatie die we straks gaan krijgen in een nauwe samenhang worden bekeken want ze hebben veel met elkaar van doen. De DE Koepel is ervan overtuigd dat de macro-economische en maatschappelijke effecten (en die zijn breder dan de VNO/NCW belangen) uitermate positief zullen uitwerken als er wordt gekozen voor consistente overgang naar een duurzame en decentralere energie aanpak, waarbij alle opties worden benut en de fossiele bronnen worden afgebouwd. Dat wordt een pracht kans voor de nieuwe Minister van Economische Zaken. In zo'n nieuw beleid past geen koekoeksei.

Teun Bokhoven, voorzitter Duurzame Energie Koepel

DOEN

Onderteken
het burgerinitiatief:

www.nederlandkrijgtnieuwenergie.nl

RAPPORTEN IN OVERVLOED

Met het rapport van Roland Berger lijkt een aftrap gegeven voor vele rapporten die onder andere de duurzame energie sector raken. Veel belangstelling en zowel positieve als negatieve adviezen worden hierin voor onze sector gegeven. Onze reactie op het Roland Berger rapport van het Innovatieplatform verwoordt onze standpunten en argumenten op de verschillende deelgebieden die bij ons zijn vertegenwoordigd. Hieronder een opsomming van de rapporten:

- Politieke Partijen: Partijoverschrijdend Deltaplan Nieuwe Energie 'Nederland krijgt nieuwe energie', www.nederlandkrijgtnieuweenergie.nl/
- Studie van Roland Berger: 'Stimulering van economische potentie duurzame energie', www.innovatieplatform.nl
- Sociaal Economische Raad (SER): ontwerpadvies 'Meer werken aan duurzame groei', www.ser.nl
- Commissie Kist: Rapport 'Brede Heroverwegingen Energie en Klimaat', www.minfin.nl
- Innovatieplatform: KennisInvesteringsAgenda, www.innovatieplatform.nl/

Binnenkort nog verwacht:

- Concept opstelling Nationaal Renewable Energy Action Plan (NREAP) en het DE Koepel rapport RE-PAP als antwoord daarop.

Genoeg achtergrond informatie om het volgende Kabinet op een krachtig en consistent duurzame energiebeleid te laten inzetten.

REACTIE OP ADVIESRAPPORT ROLAND BERGER VAN INNOVATIEPLATFORM; ACTUELE MENING DE KOEPEL

De Duurzame Energie Koepel ontving het 'Onderzoek naar de economische potentie en opties ter versterking van Duurzame energie in Nederland' door het Innovatieplatform met een dubbel gevoel. Enerzijds zijn we blij met het feit dat het Innovatieplatform dit onderwerp op de agenda heeft gezet en met de aanbeveling tot aanwijzen van Sleutelgebied van de Duurzame Energie sector, anderzijds menen wij dat de Banenmotor Midden- en Kleinbedrijf in de Nederlandse duurzame energiesector onderschat wordt.

Enorme potentie en relevantie

Het is goed dat het advies de economische perspectieven in kaart probeert te brengen, echter het advies onderschat naar het oordeel van de DE Koepel de enorme potentie van het midden- en kleinbedrijf in de decentrale energieopwekking vooral in de gebouwde omgeving en op industrieterreinen. Juist in die sector zijn er bij uitstek veel kansen tot het

ontwikkelen en uitbreiden van economische activiteiten en daarmee op het genereren van complementaire werkgelegenheid. Ruimschoots bewezen technologieën als ondergrondse warmte/koude opslag, warmtepompen, zonneboilers, zon-PV en door bio-energie gegeneerde decentrale elektriciteit en warmte/koude komen onvoldoende in het advies tot hun recht. Daarnaast is in Nederland veel kennis beschikbaar op het gebied van het winnen van energie uit water. Voor de verduurzaming van de energievoorziening zijn alle opties nu relevant en nodig en zullen dus ook alle positieve effecten op de economie hierin moeten worden meegenomen.

Verbazing over visie InnovatiePlatform op Wind op land

De Duurzame Energie Koepel is verbaasd over het feit dat Wind op Land in het advies niet wordt benoemd als een van de goedkoopste en snel te realiseren duurzame energie opwekkingsmethodes. Dit is opvallend omdat juist nu de diverse Ministeries

VERVOLG REACTIE ADVIESRAPPORT

succesvol de handen op dit onderwerp ineen hebben geslagen om de benodigde versnelling teweeg te brengen. Hierbij is ook extra aandacht voor het genereren van draagvlak voor windenergie onder de bevolking en onder bestuurders door moderne vormen van participatie in te zetten. Daarnaast wordt hard gewerkt aan vernieuwende vormen van inpassing c.q. concentratie van windenergie in het landschap en aan inpassing van nieuwe technieken.

Gekozen focus beperkt decentrale opwekking te veel

Het advies van het Innovatieplatform om meer focus aan te brengen en daar met grotere geldstromen ineens vooral grotere marktpartijen mee te

stimuleren, ziet de DE Koepel als veel te beperkend. Bij veel provincies, gemeentebesturen en particulieren bestaat een sterke behoefte tot grotere onafhankelijkheid van de grote energieproducenten. Een eigen verantwoordelijkheid nemen voor een zelfstandige verduurzaming van de energievoorziening. Nieuwe vormen van uitwisseling tussen duurzame decentrale en fossiele centrale opwekking dienen complementair aan elkaar te zijn, met voorrang voor duurzame opwekking, slimme netten en systemen en slimme spaarzame gebruikers. Dit dwingt juist tot een meer decentrale aanpak en een betrokkenheid van meerdere partijen. Betrokkenheid van het MKB is daarbij essentieel omdat daarin veel van de Nederlandse innovatieve kracht zit.

Kies niet voor 'end of pipe' oplossingen als CCS en Micro WKK maar voor duurzame waaier

Het advies vraagt meer aandacht voor CCS - Ondergrondse opslag van CO₂ -. De Duurzame Energie Koepel beschouwt CCS als een zeer onzekere en dure 'end of pipe' technologie. Bovendien is CCS veelal gekoppeld aan centrale opwekking via kolencentrales en dat staat juist haaks op een innovatief beleid naar verduurzaming via decentralisatie van de energievoorziening. Verder vraagt het advies meer aandacht voor Micro WKK. Ten aanzien van gas bepleit de Duurzame Energie Koepel dat het gas dat nu nog beschikbaar is, zoveel als mogelijk alleen voor hoogwaardige en opgewerkte toepassingen gebruikt wordt. Laagwaardige toepassing als verstoken voor warmte daar waar meer duurzame warmte/koude technologie ruimschoots voorhanden is, is zonde van het kostbare gas. Toepassing van Micro WKK zien wij alleen daar van nut, als andere opwekkingsvormen niet mogelijk zijn en zou daarom geen speerpunt dienen te zijn in het advies.

Brede waaier van technologieën

De Duurzame Energie Koepel is van mening dat alle duurzame energietechnologieën in Nederland tot- en na 2020 van groot belang zijn en dat iedere keuze of uitsluiting een beperking geeft van onze mogelijkheden om onze Nederlandse en de door Europa voor Nederland vastgestelde doelen te behalen. Daarom bepleit de DE Koepel om, naast focus op de biobased economy, wind op zee en zon PV, ook en vooral nu meer aandacht te besteden aan bovengenoemde brede waaier van verschillende technologieën die een impuls gaan geven aan een duurzame en decentrale energievoorziening.

Mis niet weer de boot en zet innovatie om in demonstratie en implementatie

Tot slot aandacht voor een essentieel punt in de innovatieketen. De Nederlandse kennisinstututen hebben veel kennis beschikbaar en er wordt veel gedaan aan innovatie via onderzoek en ontwikkeling. Verdere stimulering daarvan in het kader van innovatie is prima. Echter, de implementatie via demonstratie en geleidelijke opschaling van innovaties is in Nederland een zwak punt en dient sterk te worden verbeterd. Door de innovatie keten (van onderzoek- via demonstratie naar toepassing) maar gedeeltelijk te doorlopen hebben we in het verleden vaak de boot gemist en prachtige kansen niet benut. De DE Koepel roept op om het advies op dat punt aanzienlijk te versterken en ook sterk in te zetten op demonstratie en implementatie.

ONDERTEKEN BURGERINITIATIEF!

Van harte aanbevolen: uw ondertekening van het Burgerinitiatief 'Nederland heeft in 2050 100% hernieuwbare energie'.

In het rapport 'Nederland krijgt nieuwe energie' leest u hoe Nederland al in 2050 op volledig hernieuwbare energie kan en moet draaien. Steun dit belangrijke initiatief door en voor burgers, voor onze huidige en toekomstige generaties. Door voldoende ondertekening (40.000 unieke handtekeningen) kunnen we dit onderwerp hoog op de politieke agenda zetten. Nu helemaal belangrijk met het oog op de komende kabinetsverkiezingen. Op Vroege Vogels/Radio 1 (rond 09.30 uur) werd dit initiatief 19 april jl. gelanceerd.

Onderteken op:

www.nederlandkrijgtnieuwenergie.nl/

Distribueer: Het is fijn als u de oproep tot ondertekening verder distribueert.

Debat: Daarnaast kunt u ook online deelnemen aan het debat: www.denationaledialog.nl/

Ieders reactie en die van vrienden en kennissen bij deze discussie zijn welkom.

Thema avond: Ook kunt u zich opgeven een thema debat avond bij te wonen met o.a. Herman Wijffels, Eelco Brinkman, Theo Walthie, Jan Terlouw. Belang hiervan is het nog hoger op de politieke agenda zetten van dit initiatief voor duurzame energie. Bij deze thema-avonden is tevens pers aanwezig. Ze worden gehouden op:

27 april, 10 mei en 17 mei te Utrecht. Meer info zie www.dekoepel.org (kopje Signaal en links)

ENGELSE SITUATIE, GUNSTIG VOOR ONTWIKKELING VAN DUURZAME ELEKTRICITEIT

Bedenker en implementeerder van het plan, de Britse staatsecretaris van Energie en Klimaatverandering, de heer Ed Miliband noemt het plan "schone energie cash back", en is een binnen de Europese definities vallende Feed In Tarif (FIT). Deze 'Schone Energie Cash Back' bestaat naast het reeds bestaande beleid: Renewable Obligation Certificates/ Renewable Energy Quata Scheme (ROCS zie http://en.wikipedia.org/wiki/Renewable_Obligation_Certificates). Dit beleid is actief geworden per april 2010.

Het is een gemend systeem:

- Verplichting via ROC voor grote systemen / toepassingen (denk aan windparken / bio energie);
- Feed-in Tarif systeem voor wat de Engelsen "Microgeneration" systemen noemen (dit zijn de kleinschalige opwekkers).

Dit geavanceerde stimuleringsprogramma kent een aantal bijzonderheden:

- Tarief voor combinatie warmte en energie;
- Tarief voor zonPV nieuwbouw en tarief voor zonPV bestaande bouw.

Zie ook: http://en.wikipedia.org/wiki/Feed-in_tariff#United_Kingdom en www.dekoepel.org (onderdeel Europese Zaken)

Enige kenmerken van FIT regeling van de UK:

- Alleen duurzame energie technieken die minder dan 5MWp produceren vallen onder de regulering. Grotere projecten vallen onder ROCS
- Contacttermijn is 20 jaar, voor ZonPV zelfs 25 jaar.
- kosten hiervoor worden opgebracht door alle elektriciteitsverbruikers, bedrag is proportioneel.

HET NATIONALE RENEWABLE ENERGIE ACTIE PLAN (NREAP)

Elk land heeft de verantwoordelijkheid een NREAP in te leveren bij de Europese Commissie. Dit NREAP beschrijft met welke maatregelen de overheid de door Europa gestelde doelen in het kader van de bevordering van duurzame energie (energiebesparing en CO₂ uitstoot vermindering) gaat halen. De definitieve versie van NREAP moet op 1 juni bij de Europese Commissie zijn. De Nederlandse overheid werkt aan een document er vanuit gaande dat het Nederlandse doel binnen de RES directive van 14% (in tegenstelling tot het oorspronkelijke Nederlandse doel van 20%) duurzame energie gehaald kan worden met het huidige pallet aan (stimulering) maatregelen, wet- en regelgeving. NREAP wordt gemaakt door het Ministerie van Economische Zaken. Op 16 april vond een eerste consultatie plaats met marktpartijen.

REPAP

De Duurzame Energie Koepel werkt ondertussen aan een eigen inbreng voor het NREAP via de Ne-

derlandse Industrie Roadmap: REPAP genaamd. De DE Koepel wil een target van minimaal 16% duurzame energie in Nederland in 2020 halen (2% boven de EU doelstelling en iets meer in de richting van het eerder door Nederland geformuleerde doel van 20%, waarvan blijkbaar al afscheid is genomen). In de Nederlandse Industrie Roadmap wordt aangegeven hoe dit doel behaald kan worden, tegen welke kosten en met welke voordelen voor de Nederlandse economie. Dit document zal gebruikt worden als input vanuit de Duurzame Energie sector voor het formele Nederlandse actieplan.

Van stop-en-go naar een krachtige duurzame energietransitie

De DE Koepel ziet dat, zonder een ferme trendbreuk met het tot op heden gevoerde beleid, de 14% bij lange na niet haalbaar is voor Nederland en instabiliteit van de (duurzame) energiemarkt zal blijven bestaan.

De recente opmerkingen van demissionair Minister Van der Hoeven waarin zij aangaf dat er eigenlijk alleen maar subsidie voor wind op zee en sommige biomassa opties zou moeten zijn, heeft de markt ernstig geschokt. Een zeer onwelkome statement voor de duurzame sector die haar uiterste best doet om binnen de inconsistentie in het duurzame energiebeleid van de laatste ca. 10 jaar, telkens weer tracht in te spelen op een nieuwe beleidsrichting. De Duurzame Energie Koepel pleit voor langjarig beleid en visie rondom de energietransitie - financiële ondersteuning dient geleverd te worden buiten de overheidskas om een vereenvoudiging van administratieve procedures en het inbedden van kwaliteitsnormen in wet- en regelgeving. Wilen we inzetten op een stabiele verduurzaming van de energievoorziening en de 2020 doelstellingen halen, dan dwingt dat tot een keuze naar meer decentraal (duurzaam) opgewekte energie en zal op dit moment geen enkele optie kunnen worden uitgesloten. Het REPAP document zal begin mei beschikbaar zijn.

STEUN DECENTRALE INITIATIEVEN

In 'Uitzending gemist' van Radio 1, De Andere Wereld van Zondagmorgen, tussen 07.00 en 07.30 uur is uitgebreid aandacht besteed aan een interview met Herman Wijffels en een regionaal duurzaam energieproject in de Gemeente Ferweradeel dat uit handen van dhr. en mevr. Wijffels de Peanutsprijs ontving. Herman Wijffels riep met name het Ministerie van Economische Zaken op om de decentrale initiatieven veel meer te ondersteunen, waarbij hij er ook - met stevige bewoording - aan refereerde dat zeker 330 bedrijven in Nederland die hieraan werken, doorlopend de overheid vragen om consistent beleid en stevige ondersteuning.

Via onderstaande link komt u bij Uitzending Gemist Radio 1:

<http://player.omroep.nl/?serid=777>

ECODESIGN VERWARMING NU ACTUEEL

Ecodesign is een richtlijn (directive) van de EU die bedoeld is om de ecologische waarde van energiegerelateerde producten te verhogen. Met Ecodesign wordt het mogelijk op termijn ecologisch slecht presterende producten te verbieden, worden producten verplicht het Europese energielabel te voeren en worden mechanismen gedefinieerd om geharmoniseerde productspecificaties te gebruiken in de Energy Performance Building Directive (EPBD).

Ecodesign wordt gefaseerd ingevoerd per productgroep. Nu is de ontwikkeling van de productgroep 'verwarming' actueel. Hieronder vallen twee deelgroepen, nl: ruimteverwarming en tapwater. Beiden zijn belangrijk voor de zonne-energie sector.

In het algemeen kan gezegd worden dat producten (of systemen) die aan de gehele warmtevraag kunnen voldoen, onder de Ecodesign directive vallen en dus verplicht worden om een

Energielabel te voeren. Dit kunnen ook samengestelde producten zijn, zoals een zonneboiler en gasketel. Voorwaarde hierbij is dat de combinatie door een leverancier aan de markt wordt aangeboden. De klasse van het energielabel wordt bepaald door een methode die speciaal voor dit doel wordt ontwikkeld.

Installer Label en klasse bepalen

Voor thermische zonne-energie stonden de zaken er vorig jaar niet goed voor.

Binnen Europa wordt het grootste deel van de zonne-energiesystemen aangeboden zonder naverwarmer. Dit deel van de markt viel buiten de scope van Ecodesign en zou dan moeten concurreren met gelabelde producten van leveranciers die wel het hele pakket leveren. Door een stevige lobby vanuit de European Solar Thermal Industry Federation (ESTIF) lijken we hier een oplossing te hebben gevonden: een zogenaamd 'Installer label'. Via deze weg kan ook een dealer of installateur een systeem, waaraan zonne-energie wordt toegevoegd, labelen.

Een tweede probleem was de methode die werd toegepast om de klasse te bepalen voor tapwatersystemen. Het aantal extra testen dat hiervoor zou moeten worden uitgevoerd was onrealistisch groot. Ook hier lijken we door een stevige lobby vanuit de ESTIF een goede oplossing te bereiken. Er worden twee opties aan de methode toegevoegd, nl: de zogenaamde DST methode en de EN15316-4-3, B.

De komende maanden zal het spannend worden. Al onze afspraken t.a.v. wijzigingen moeten nu ook daadwerkelijk worden doorgevoerd en de indeling in klassen wordt nu geagendeerd. Dan zal komen vast te staan hoe de prestatie van duurzame energieproducten tot uiting komt in de energielabelklasse. Dit belooft nog een spannende strijd te worden. Het zal duidelijk zijn dat hier veel en grote belangen op het spel staan.

Bron: Holland Solar

Zeer lezenswaardig boek

Dit is een poging om de duurzame energie discussie op basis van feiten te voeren en niet op basis van politieke belangen en mythe. Zie: www.withouthotair.com/

Boek op komst

Geschiedenis van PV in Nederland door Wim Sinke, Gosse Boxhoorn en Leendert Verhoef.

U kunt uw deelname in sponsoring kenbaar maken bij Leendert Verhoef l.verhoef@new-energy-works.com

VEEL TE HALEN BIJ WARMTE

In een Nederlandse woning wordt gemiddeld per jaar voor verwarming tussen de 1000 m³ (voor een nieuwbouwwoning) en 3000 m³ (voor wat langer bestaande woningen) aardgas verstoekt. Voor het maken van huishoudelijk warm water is 400 – 500 m³ aardgas per jaar nodig en verder wordt nog 3500 kWh elektriciteit gebruikt. In een simpele centrale kan die elektriciteit worden opgewekt door 700 m³ gas te verstoken. Het is dus merkwaardig dat we, als we spreken over duurzame energie, het meestal al snel over elektriciteit hebben. Bij warmte is veel meer te halen. En dat is nog makkelijk ook.

Met een zonneboiler halveren we de hoeveelheid gas die nodig is voor het maken van warm water. En met die bespaarde hoeveelheid gas kunnen we al een derde van de benodigde huishoudelijke elektriciteit opwekken.

2x zoveel

Met een warmtepomp kunnen we warmte aan de omgeving onttrekken en zo gemakkelijk vier keer zoveel warmte aan de woning toevoegen als die warmtepomp aan energie gebruikt. Vergeleken met een HR ketel levert een elektrisch gedreven warmtepomp met elektriciteit van een simpele elektriciteitscentrale (rendement rond 50%) dus al twee keer zoveel nuttige warmte op als bij directe verbranding van die brandstof in een ketel.

Transitiepad

Er tekent zich dus een duidelijk transitiepad af. We moeten intensief werken aan verbetering van de bestaande woningvoorraad, de toepassing van warmtepompen bevorderen, een aantrekkelijk tarief invoeren voor warmtepompen die centraal mogen worden aan- of afgeschakeld, moderne kleinschalige STEG centrales bouwen (zijn in de toekomst ook nog geschikt voor stoken met biogas) en werken aan de uitbouw van wind- en zonne-energie.

Toepassing van warmtepompen is dan vóór tijdens en na de transitie naar de duurzame energietoekomst een onontbeerlijke factor. Het is daarbij mooi meegenomen dat warmtepompen nu al als beproefde techniek leverbaar zijn.

Bron: Stichting Warmtepompen, Chris Zijdeveld

Maar 40%

Zouden we elektriciteit opwekken met een moderne STEG gascentrale, met een rendement van 60% (iets meer is al mogelijk), en die elektriciteit gebruiken om een warmtepomp met een COP van 4 (kan ook al iets hoger) aan te drijven, hebben we met 40% van de verbrande hoeveelheid aardgas evenveel warmte als bij verbranding in een gasketel. Het is dus eigenlijk te gek dat we dat nog met een gasketel doen.

Verviervoudigt

Wanneer we duurzaam opgewekte elektriciteit (uit zon of wind) gebruiken om een warmtepomp aan te drijven verviervoudigt de energieopbrengst. Als we daarnaast de warmtepomp voorzien van een groter opslagvat kunnen door centraal aan- en afschakelen nettekorten of overschotten worden afgevlakt. In Duitsland gebeurt dit al en krijgen warmtepompen die hieraan meedoen een lager elektriciteitstarief.

Als we ook nog werken aan een isolatieprogramma voor de bestaande bouw worden warmtepompen zelfs meer geschikt voor verwarming dan gasketels.

MKB internationaal

Uw bedrijf wil internationaal samenwerken en kennis opdoen of een onderzoek door de EU laten financieren? Deze internationale kansen staan verzameld op een website, zie hiervoor: www.senternovem.nl/egl/

Aanmelden voor de nieuwsbrief, surf dan naar www.senternovem.nl/egl/registratieformulier.asp

KIES VOOR DIFFERENTIATIE BINNEN SDE VOOR WIND OP LAND

Van de SDE *in zijn huidige vorm* gaat onvoldoende stimulerend effect uit op de ontwikkeling van windenergie op land. Het aantal aanvragen voor SDE blijft ver achter bij de verwachtingen en bij de financiële ruimte die er is. NWEA bepleit daarom onder meer al langer differentiatie *binnen* de SDE. Dat leidde onder meer tot een studie, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, door ECN en KEMA naar het nut van differentiatie. Hoewel de studie nog niet af was, liet de minister van Economische Zaken in november de Tweede Kamer al weten niet voor differentiatie te zijn omdat ECN/KEMA negatief zouden hebben geadviseerd. Een bericht dat NWEA verbaasde, want tegelijk koos de minister zelf wél voor differentiatie bij het project Noordoostpolder, een project dat onder de Rijkscoördinatieregeling valt, en dus rechtstreeks 'onder' de minister van EZ. NWEA heeft de Tweede Kamer in een brief op deze inconsequentie gewezen en daarin het pleidooi voor differentiatie herhaalt.

Bij het project Noordoostpolder heeft de minister besloten af te wijken van de standaard-SDE, door binnen de SDE aparte categorieën in het

leven te roepen voor grote turbines en voor *near shore*. Daarmee erkent de minister dat de huidige SDE niet in alle gevallen voor alle projecten afdoende is. Door te kiezen voor een systeem van differentiatie naar locatie – zoals onder meer NWEA bepleit en ook bij het ministerie van EZ als voorstel heeft neergelegd – worden ook de (vaak kleinere) andere projecten in het land waaraan vaak al vele jaren wordt gewerkt, mogelijk gemaakt. NWEA heeft eerder ook al een aantal andere aanpassingen aan de SDE, de berekeningswijze en de hoogte van de basisbedragen voorgesteld. Op de NWEA-website www.nwea.nl is daarover meer te vinden.

Inmiddels is de studie van ECN/KEMA over differentiatie uit. NWEA constateert dat daarin een aantal elementen niet zijn meegenomen die wel degelijk pleiten voor differentiatie. Zo is er teveel uitgegaan van projecten die al in een bepaalde fase van ontwikkeling zijn, waardoor onvoldoende rekening wordt gehouden met het feit dat veel projecten die wat verder van de kust liggen door de SDE niet eens tot die mate van ontwikkeling komen. Inmiddels heeft NWEA een eerste aanzet voor een simpele en robuuste vorm van differentiatie voor wind op land binnen de SDE aan EZ aangeboden. Aan een verdere uitwerking wordt gewerkt.

KENNISINVESTERINGSAGENDA

In de KennisInvesteringsAgenda, www.innovatieplatform.nl/, leest u hoe Nederland gepresteerd heeft de afgelopen kabinetsperiode. Op pag. 81 ziet u dat de implementatie van kennis in het bedrijfsleven nog steeds in de rode cijfers staat.

Het duurzame energie bedrijfsleven, verenigd onder de Duurzame Energie Koepel, kan snel aangeven waar de rode cijfers vandaan komen en wat ervoor nodig is om dit in de komende paar jaar in de groene cijfers te veranderen. Wilt u met ons hierover in gesprek? e-mail mjvaneijkelenburg@dekoepel.org

ENERGY HOUSE

Op 26 februari 2010 werd het Energyhouse formeel opgeleverd. Het eerste volledig onafhankelijke energieneutraalhuis /EnergyHouse in Nederland. Het toepassen van verschillende duurzame technieken moet ervoor zorgen dat het huis volledig losgekoppeld van het elektriciteit- en gasnet in haar eigen energiebehoefte kan voorzien. Belangrijk is dat we ons realiseren dat er al veel meer kan dan we allemaal denken. Met dit project wordt aangetoond dat het mogelijk is. Gebruikt zijn o.a. zonPV, zonneboiler en zonnecollectoren, warmtepomp, isolatie, LED lampen. Lees meer op: www.olino.org/articles/2010/04/19/energy-house-de-mirre-in-veldhoven

STIMULERING ZONNESTROOM NA 2010

MET ZO WEINIG MOGELIJK MIDDELEN, ZO SNEL MOGELIJK GROEIEN NAAR EEN ZELFDRAGENDE MARKT.

Zonnestroom is een makkelijk toepasbare vorm van duurzame energie met een enorm potentieel. Mondiaal, in Europa én in Nederland. De opwekkosten van zonnestroom dalen snel en zullen al in 2015 kunnen concurreren met de consumentenprijzen van grijze stroom. Na de consumentenprijzen zullen ook de grootverbruikprijzen volgen. Om dat ook in Nederland mogelijk te maken, moeten we wel wat doen!

De periode tot het ontstaan van een zelfdragende markt moeten wij gebruiken om de zonnestroomsector verder op te bouwen en ons daarmee voor te bereiden op écht grootschalige inzet. Die opbouw is ook nodig om in ons eigen land prijsdalingen voor kwalitatief hoogwaardige *turn-key* systemen te realiseren die gelijke tred houden met de gunstige internationale trend. Het toepassen van zonnestroom is meer dan alleen zonnepanelen inkopen. Ook de landelijke infrastructuur voor ontwerp, distributie, verkoop, montage en after sales zal 'op stoom' moeten worden gebracht. Effectieve ontwikkeling van de markt is cruciaal om in 2020 en

daarna een belangrijke bijdrage van zonnestroom aan de energietransitie te kunnen garanderen.

De SDE voor zonnestroom moet dan ook tot 2020 in ontwikkeling worden vastgelegd en in uitvoering op aspecten worden bijgesteld. Waarom is bijstelling nodig? Vooral omdat de gestelde groeiambitie achterblijft bij het daadwerkelijk gerealiseerde vermogen. Terwijl de regeling enorm in trek is en zowel marktpartijen als het AgentschapNL druk is met administratieve handelingen rondom de (aanvraag van) beschikkingen. Het voorstel van Holland Solar voor aanpassing van een aspect van de SDE voor zonnestroom komt dan ook neer op

het mogelijk maken dat alle investeerders in zonnestroom een zekerheid voor subsidietoekenning vooraf hebben. Holland Solar realiseert zich dat, gegeven de huidige Nederlandse politieke realiteit, dit vergezeld moet gaan van een solide beheersmodel van het beschikbare budget. Het voorstel is dan ook dat de hoogte van het subsidiebedrag per kWh regelmatig zodanig wordt bijgesteld dat enerzijds de doelstellingen worden gehaald en anderzijds het subsidiebudget niet wordt overschreden. Een dergelijk systeem wordt met succes in verschillende landen toegepast. Holland Solar is hierover in gesprek met de overheid.

WINDDAG 2010: 15 JUNI LELYSTAD

Winddag 2010 wordt door NWEA georganiseerd in samenwerking met ACRRES, een samenwerkingsverband van de universiteit van Wageningen en ENECO. De dag vindt plaats op 15 juni in Lelystad, op het terrein waar de universiteit ook windturbines heeft staan. Het programma staat binnenkort op www.nwea.nl/winddag. De Winddag wordt dit jaar voor de 4e keer gehouden. Aanvankelijk als Europese Winddag, sinds vorig jaar als Global Wind Day, met activiteiten in meer dan dertig landen. De Nederlandse Wind Energie Associatie verzorgt de Nederlandse editie. Tijdens de Winddag is het voor bedrijven en organisaties (in de windsector) mogelijk zich te presenteren. Informatie en aanmeldformulieren zijn ook op de website van NWEA te vinden. Of stuur, voor meer informatie, een mail naar NWEA (thirdes@nwea.nl).

CRISIS- EN HERSTELWET EN DE KANSEN VOOR WINDENERGIE

Voor windenergie biedt de Crisis- en Herstelwet (CHW) die per 1 april in werking trad een aantal kansen, zowel voor wind op land als op zee – en mogelijk ook voor de miniwindturbines. In elk geval geldt dat voor de geest van de wet; in de uitwerking doemen inmiddels knelpunten op. NWEA reageerde vorig jaar vanwege die kansen redelijk positief bij de aankondiging van de wet. Voor offshore wind komen met de CHW extra middelen beschikbaar voor windparken op het Nederlands deel van de Noordzee. Het onlangs gevallen Kabinet had aanvankelijk financiën vrijgemaakt voor maximaal 450 MW opgesteld vermogen offshore. Met de CHW komt daar 500 MW bij. Althans: volgens berekeningen van het Ministerie van Economische Zaken; de nu lopende tender moet uitwijzen wat er werkelijk gebouwd kan gaan worden. Met deze

totaal 950 MW wordt op korte termijn dus een grotere stap gezet om in 2020 op 6000 MW uit te komen. Zo'n grotere stap is nodig ook; er is nog een forse inspanning gewenst om de doelstelling van 2020 te halen; een doelstelling die noodzakelijk is wil Nederland dan aan zijn Europese verplichtingen voldoen.

Voor wind op land is de belangrijkste regeling uit de CHW dat er naast de Rijkscoördinatieregeling (voor alle projecten groter dan 100 MW) een Provinciale coördinatieregeling is gekomen. Aanvankelijk zou die gelden voor projecten vanaf 10 MW, de Tweede Kamer heeft dat verlaagd tot projecten vanaf 5 MW. Volgens de wet kunnen provincies de rol van de gemeente in zo'n geval overnemen. Dat is met name zinvol ingeval projecten stagneren vanwege onwillige gemeentebesturen, terwijl het project bijvoorbeeld wel binnen het provinciaal beleid valt.

Inmiddels duiken mogelijke knelpunten op, vooral ontstaan door de haast waarmee de wet is opgesteld. Zo interpreteren sommige provincies de wet zo, dat ze alsnog projecten in bestaande zoekgebieden kunnen afwijzen en dat ze eerst nieuw ruimtelijk beleid moeten ontwikkelen. Dat kost tijd. Bovendien heeft een initiatiefnemer een nieuwe afwijzing door de gemeente nodig om naar de provincie te kunnen gaan, ook als de gemeente het project eerder al in weerwil van landelijk en provinciaal beleid afwees. Dat kan tot vertragingen leiden als de gemeente niet meewerkt. Niet logisch voor een wet die juist als doel heeft de zaken te versnellen. Voor miniturbines zal mede op basis van de CHW gekeken worden of een aanpassing van de regelgeving mogelijk is. Zo zou dan geen bestemmingsplanwijziging meer nodig zijn om een miniturbine op het dak te plaatsen als de maximale bouwhoogte is bereikt. Een bouwaanvraag blijft dan nog wel nodig. Hoe snel de aanpassingen voor miniturbines er komen – en welke – is nog niet duidelijk.

Conferentie Building Greener Communities - an integrated approach to a sustainable future 27 - 28 mei 2010, Londen

De Building Greener Communities conferentie, die door KEMA in het kader van het EU-project ECOSTILER met andere partijen wordt organiseert, nodigt woningbouwverenigingen, energieagentschappen, EU-CONCERTO projectdeelnemers en betrokken bewoners uit op 27 - 28 mei 2010. Daarnaast zijn vastgoed ontwikkelaars, experts op het gebied van duurzame energie techniek en partners van het klimaatverbond ook van harte welkom. Wees erbij en neem deel aan discussies over lokale en internationale ervaringen in projecten en strategieën die een geïntegreerde benadering van de toekomst tot doel hebben. De onderwerpen variëren van energie efficiëntie verbeteringen in woningen en barrières door regelgeving, tot de toepassing van bioenergie, stadswarmte, zonPV en wind energie. Meer informatie over de conferentie: www.ecostiler.com

ONTDEK INTERNATIONALE KANSEN VOOR UW DUURZAME ENERGIETECHNOLOGIE VIA HET ENTERPRISE EUROPE NETWORK

Voor ondernemers die hun duurzame energietechnologie moeizaam in Nederland kunnen verkopen, zijn er wellicht buitenlandse afzetmarkten te ontwikkelen. Syntens biedt u met het Enterprise Europe Network (E.E.N.) een zeer groot, internationaal en kosteloos netwerk van bedrijven, onderzoek- en onderwijsinstellingen die op basis van technologie willen samenwerken.

Om de kansen voor uw bedrijf op een rij te krijgen, doorloopt u met ons de Syntens innovatiescan. Deze brengt op overzichtelijke wijze uw ambities in kaart, kijkt waar voor u mogelijke kansen liggen en belicht het innovatievermogen van uw bedrijf. Eindpunt van de scan is een duidelijk innovatieactieplan, waarmee u aan de slag kunt.

Vervolgens stellen wij samen met u een samenwerkingsprofiel op en zetten deze uit in het Enterprise Europe Network. Vraag en aanbod worden gematched door ruim 4.000 E.E.N. adviseurs in 40 landen en tijdens brokerage events.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Bon Uijting (088) 444 0 306 of Sjoerd Keijser (088) 444 0 293. Beide zijn innovatieadviseur bij Syntens en E.E.N. consultant in de sectorgroep Intelligent Energy.

Een aantal concrete events met (deels) focus op duurzame energietechnologie die op korte termijn worden gehouden zijn:

- All-Energy in Aberdeen, Schotland, van 19-21 mei: Beurs op het gebied van energietechnologie met parallel een brokerage event.
- Cleantech matching event in Geneve, 1-2 juni: thema's zijn de fabriek van de toekomst en duurzaam vervoer.

Kansen voor duurzame energie in Indonesië.

Indonesië heeft ambities op het gebied van duurzame energie, te weten groei naar 15% aandeel in energievraag, en zoekt o.a. private partners voor het realiseren van een groot aantal duurzame energieprojecten. AgentschapNL voert hiervoor een scala aan activiteiten uit. Op dit moment loopt er een matchmaking programma 'Energy for Business' (E4B). Begin juni komt een delegatie van Indonesische bedrijven naar Nederland. Partners worden gezocht op het gebied van waste-to-energy, windenergie, waterkracht en zonne-energie. U kunt zich nog aanmelden voor de matchmaking. Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in Indonesië op energievak? Mail naar ewg@agentschapnl.nl of bezoek de website www.agentschapnl.nl/becin.

Handelsmissie duurzame energie naar Panama, Costa Rica en Colombia

Van 2 tot en met 10 september 2010 staat een handelsmissie duurzame energie en energie efficiency naar Panama, Costa Rica en Colombia op het programma. In alle drie landen is in september een nieuwe regering aangetreden, boordevol ambitie richting duurzame economische ontwikkeling. Er zijn veel marktkansen geïdentificeerd op het gebied van biomassa / biobrandstoffen, energie uit afval, zonne- en windenergie en energie efficiency.

Financiële instrumenten van onder meer FMO en NL EVD Internationaal maken het nog aantrekkelijker om te participeren. De organisatie van de handelsmissie is in handen van MetaSus, in samenwerking met DE Koepel en plaatselijke partnerorganisaties. NL EVD Meer informatie of marktrapporten contactpersoon: Bert Keesman van MetaSus: keesman@metasus.nl. Zie ook: www.metasus.nl

Heeft u interesse in informatie over handelsmissies waarbij de Duurzame Energie Koepel betrokken is? Wordt dan lid van de LinkedIn Groep Duurzame Energie Koepel—Handelsmissies duurzame energie

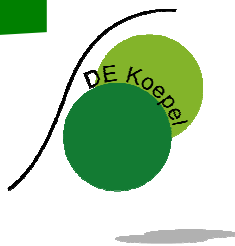

Bezoek ons op het web:

www.dekoepel.org

Stichting DE (Duurzame Energie) Koepel draagt bij aan:

- Energietransitie Duurzame Energie
- Doelstelling 20% Duurzame Energie in 2020
- Nieuw stimuleringsbeleid
- Elimineren belemmeringen

Europese conferentie Offshore Wind in Amsterdam

De grote offshore wind conferentie en beurs van EWEA, EOW (European Offshore Wind), wordt om de twee jaar gehouden. In 2011 is Nederland aan de beurt. EOW 2011 zal van 29 november t/m 1 december 2011 plaatsvinden in de RAI in Amsterdam, met medewerking van NWEA. Inmiddels is een voorbereidingsgroep aan de slag om de conferentie een duidelijk Nederlands stempel mee te geven. Wie daarvan op de hoogte gehouden wil worden, kan een mail zenden aan

evenement@nwea.nl.

Exporteer naar de Oekraïne

De Stichting NUSEP (Netherlands Ukrainian Sustainable Energy Platform) ondersteunt Nederlandse bedrijven die actief willen worden of al actief zijn op de markt voor duurzame energie en energiebesparing in Oekraïne. In Oekraïne liggen voldoende kansen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie omdat de energiesector één van de in efficiëntste is ter wereld, veel installaties zijn verouderd (>25 jaar) en de infrastructuur is ontoereikend. Meer informatie over NUSEP en de Oekraïne: www.nusep.org/platform.

Inkomende handelsmissie Duurzame Energie uit Moldavië

De Duurzame Energie Koepel werkt samen met Rocon aan een inkomende handelsmissie uit Moldavië. Half oktober 2011 zal deze plaatshebben. Een groep van 10 - 15 Moldavische bedrijven met potentiële inkoopbehoefte zullen naar Nederland komen. Er liggen in Moldavië met name kansen voor bio-energie, solar en in mindere mate ook windenergie. Strategisch gezien is de sector duurzame energie als zeer belangrijk geïdentificeerd door de Moldavische overheid. U wordt op de hoogte gehouden over deze handelsmissie. Meer informatie verkrijgt u via

joke@dekoepel.org

BEURZEN

Voor een handig beurzenoverzicht kijkt u op www.dekoepel.org bij evenementen (linkerzijde v/d pagina). . Wilt u een evenement aanmelden? Stuur dan een email naar de redactie.

De DE Koepel is in 2002 opgericht en heeft tot doel de toepassing van duurzame energie in Nederland te bevorderen en stimuleren. De stichting richt zich m.n. op het vergroten van de invloed op de politiek en de beleidsmakers ten gunste van duurzame energie en houdt zich bezig met directe (generieke) belangenbehartiging van de duurzame energie sector. In eerste instantie ligt het accent binnen Nederland, maar op termijn ook binnen Europa. Het gaat hierbij om hetgeen de verschillende duurzame energieopties gemeen hebben. Het uitgangspunt hierbij is dat alle vormen van duurzame energie noodzakelijk zijn om de nationale en internationale doelstellingen ten aanzien van het gebruik van duurzame energie, het beperken van de uitstoot van CO2 en het beperken van de milieubelasting ten gevolge van de energievoorziening te realiseren. De deelnemende brancheorganisaties vertegenwoordigen enige honderden bedrijven en instellingen op het gebied van duurzame energie en vormen daarmee een krachtige vertegenwoordiging van de sector.

Het bestuur van de stichting wordt gevormd door de voorzitters van de aangesloten brancheverenigingen. Daarnaast kent de DE Koepel een beleidsraad waarin bedrijven en organisaties zitting hebben.

De verschillende brancheverenigingen voor duurzame energie technologieën die zijn vertegenwoordigd in de DE Koepel zijn:

Zonne-energie

vereniging Holland Solar

Windenergie

Vereniging Nederlandse Wind Energie
Associatie (NWEA)

Bioenergie

stichting Platform Bio energie

Warmtepompen

stichting Warmtepompen

Koude en warmte opslag

Nederlandse Vereniging voor Ondergrondse
Energieopslagsystemen (NVOE)

STICHTING DE KOEPEL

Korte Elisabethstraat 6

3511 JG UTRECHT

Telefoon: 030-2340503

Fax: 030-2341176

E-mail: redactiesignaal@dekoepel.org

Redactie:

mevr. Joke Wessels (communicatie manager)

joke@dekoepel.org

mevr. Monique van Eijkelenburg

(Public Affairs manager)

mjvaneijkelenburg@dekoepel.org

